

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ПСИХОЛОГІЯ ЖИТТЄВОГО ПРОСТОРУ
ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ
КРИЗИ, ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЦИФРОВОЇ
ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬНОГО ЖИТТЯ

14-15 вересня 2023 року

Одеса – 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет лінгвістики та перекладу
Кафедра педагогіки та психології

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ПСИХОЛОГІЯ ЖИТТЄВОГО ПРОСТОРУ ОСОБИСТОСТІ В
СУЧАСНИХ УМОВАХ КРИЗИ, ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЦИФРОВОЇ
ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬНОГО ЖИТТЯ

14-15 вересня 2023 року

Одеса – 2023

Лефтеров В.О.

*доктор психологічних наук, професор,
перший проректор, Міжнародний гуманітарний університет*

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ЦИФРОВОГО СЕРЕДОВИЩА НА ОСОБИСТІСТЬ

Інтернет та цифрові технології широко використовуються в світі, і за останні роки вони стали всеосяжними, проникаючи в багато аспектів повсякденної діяльності та життя людей. Сьогодні цифровий простір використовують для пошуку інформації, отримання новин, освіти, виробництва і фінансових операцій, купівлі продуктів і речей, спілкування, ігор, урядової та громадської діяльності тощо.

З тих пір, як цифрові технології почали набирати популярність, стало цікаво зрозуміти, як вони будуть впливати на людину. Особливо в останнє десятиліття інформаційне суспільство, яке не спинно розвивається, відкрило для себе потенціал цифрових віртуальних технологій, що призвело до появи нового виду *homo virtualis* або «людини цифрової». Сьогодні значна частина державних та соціальних процесів віртуалізовані. Швидкість поширення інформаційних потоків призводить до ситуації тотальної цифровізації сучасного життя.

Загалом цифрове середовище означає всі цифрові електронні засоби, які використовують сучасні люди, це комп'ютери й Інтернет, смартфони та планшети, комп'ютерні ігри й соціальні мережі тощо. Цифрове середовище також включає у себе веб-сайти (веб-сторінки), електронні документи, файли, в тому числі оцифровані об'єкти інтелектуальної власності, які використовуються на відповідних пристроях, що не передбачають паперової форми документообігу (комп'ютери, ноутбуки, планшети, телефони, інші види так званих «гаджетів»).

На необхідності цифровізації сучасного життя акцентовано в низці нормативно-правових документів України. У проекті Концепції Цифрової адженди України – 2020 зазначено, що цифровізація має стати об'єктом фокусного та комплексного державного управління [1]. Актуалізуються питання

розвитку електронного навчання і формування цифрової компетентності учасників освітнього процесу [2]. У разі реалізації цільового (форсованого) сценарію можливий перехід української економіки до цифрової вже за 3–5 років [3]. В зв'язку з наведеним, необхідним і злободенним є психологічне вивчення тотального впливу цифрового середовища на особистість людини, її поведінку і діяльність.

Наукові результати діяльності вчених показують, що в умовах тривалого інформаційного впливу, який перевищує допустиму для конкретної людини межу, розвивається інформаційне перенавантаження, що може призвести до стомлення нервових центрів, позамежного гальмування нервової системи, ортодоксальних реакцій на подразники. У цьому випадку спостерігається послаблення опірності організму, порушення нормальних фізіологічних функцій, зниження працездатності, виникнення почуття безпорадності та сугестивності.

Для вивчення психологічних особливостей впливу цифрового середовища на особистість нами було проведено емпіричне дослідження з використанням психодіагностичних методик «16 факторний особистісний опитувальник Р. Кеттелла (16 PF)», «Діагностика міжособистісних відносин (ДМВ) Т. Лірі», «Шкала самооцінки Ч. Спілбергера – Ю. Ханіна», «Діагностика самооцінки психічних станів (за Г. Айзенком)». Вибірка дослідження формувалась випадковим чином, її склали 112 осіб у віці 20-60 років, з них 65 жінок та 47 чоловіків. Рівень використання цифрових технологій досліджуваних вивчався за рахунок анкетування, в якому також аналізувалась їх обізнаність в аспекті використання цифрових технологій, уявлень про чинники, які впливають на людину внаслідок надмірного використання гаджетів, мобільних телефонів, комп'ютерів тощо.

За результатами емпіричного дослідження визначені основні психологічні особливості впливу цифрового середовища на особистість. Так, встановлено, що пасивні користувачі цифрових технологій володіють більш розвиненими комунікативними здібностями, вони легше встановлюють контакт з

оточуючими, вміють вирішувати конфліктні ситуації, виявляються більш дипломатичними, гнучкими, що позитивно може позначатися на результатах їх діяльності і життя в цілому. У пасивних користувачів виявляється більша схильність до співробітництва і кооперації, рівень довіри, теплоти й дружелюбності у ставленні до оточуючих. Також стиль міжособистісного спілкування пасивних користувачів цифрових технологій характеризується ентузіазмом і більшою сприйнятливістю до емоційного настрою групи, бажанням знайти спільність із навколишніми і формувати дружелюбні стосунки з ними. Їм більш притаманні реалістичність бази суджень і вчинків, практичність і більша задоволеність своєю позицією у групі.

Натомість особам, які увійшли до групи «надмірних користувачів», властиві замкнутість, труднощі у встановленні контактів з оточуючими. В стилях міжособистісного спілкування вони більш схильні до вразливості, недовірливості, підозрливості, критицизму, замкнутості, ригідності установок, у спілкуванні можуть проявляти зайву прямолінійність. Виявлено, що надмірні користувачі цифрових технологій мають більш високі показники за рівнем інтелекту, у них розвинені кмітливість, абстрактність мислення, високі загальні розумові здібності. Вони здатні швидко схоплювати думки, інтелектуально пристосовуватися. Разом із тим, надмірні користувачі менш схильні дотримуватися інструкцій, планів, моральних стандартів і правил. Вони володіють помірно розвиненою нормативністю, можуть допускати відхилення від планів, проте іноді це може проявлятися як гнучкість і здатність швидко переключатись, сприймати і засвоювати щось нове.

Встановлено, що на ступінь психологічної схильності до надмірного користування цифровими технологіями значно впливають емоційно-вольові якості досліджуваних. Аналіз результатів діагностики показує, що у досліджуваних з групи «пасивних користувачів» цифрових технологій рівень тривожності нижче, ніж у групі «надмірних користувачів», вони виявляються більш працездатними в емоційно напружених ситуаціях, виявляють емоційну стійкість.

Результати дослідження засвідчили, що за такими ознаками як стать, сімейний стан, професійна галузь (посада, статус) та стаж, достовірних відмінностей не виявлено. Проте встановлена залежність впливу віку та освіти на рівень використання цифрових технологій. Чим більший вік людей, тим менша активність використання ними цифрових технологій і відповідно чим вище рівень освіти, тим більша активність використання різноманітних цифрових гаджетів, комп'ютерів, соціальних мереж тощо. Крім цього, досліджуваним віком від 18 до 30 років в групі «надмірних користувачів» достовірно, на рівні $p \leq 0,01$, притаманні більш високі показники за шкалами тривожності, ригідності, агресивності та фрустрації.

Отже, за підсумками дослідження встановлено, що цифрове середовище впливає на психіку особистості, зокрема може негативно позначатися на комунікативній та емоційній сферах. Профілактика негативного впливу цифрового середовища на особистість має здійснюватися як комплексний процес розвитку психологічних характеристик особистості, що забезпечують її стійкість деформативним цифровим впливам, запобігають цифровій залежності, виробляють стратегії високофункціональної поведінки, навички досягнення особистісних цілей у реальному житті та розширення сфер діяльності, альтернативних цифровій поведінці.

Список використаної літератури

1. Цифрова адженда України – 2020. URL: <https://ucci.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>
2. Про затвердження Положення про Національну освітню електронну платформу: наказ № 523 від 22 травня 2018 р. / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0702-18#Text>
3. Україна 2030E – країна з розвинутою цифровою економікою/ URL: <https://hvylya.net/analytics/economics/ukraina-2030e-kraina-z-rozvinutoju-cifrovoju-ekonomikoj.html>

LINK OF SELF-PRESENTATION OF THE SPECIALITY ON THE INTERNET WITH THE REAL IDENTITY OF SPESIALITY.....	168
---	-----

Лазор К.П.

МЕНТАЛЬНЕ ЗДОРОВ'Я ЯК ОСНОВА ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ОСОБИСТОСТІ.....	173
---	-----

Ларіонов С.О., Онищук К. І.

ЧИННИКИ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРЯННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НГУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.	176
--	-----

Лебедєва С.Ю., Христенко В.Є.

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ МЕШКАНЦЯМ ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	180
--	-----

Левченко А.С.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ СПОРТСМЕНІВ У КОМАНДНИХ ВИДАХ СПОРТУ.....	184
---	-----

Лефтеров В.О.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ЦИФРОВОГО СЕРЕДОВИЩА НА ОСОБИСТІСТЬ.	187
---	-----

Лефтерова Є.Л., Долінська Л.В., Гуцол В.В.

ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ КРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ МЕДИЧНИМИ ЗАКЛАДАМИ.	191
--	-----

Лісніченко Т.В.

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД НА ДЕРЖАВНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ	195
--	-----

Любченко І.І.

РОЗВИТОК ПСИХОЛОГІЇ ЖИТТЄВОГО ПРОСТОРУ

ОСОБИСТОСТІ.....199

Максименко Ю.Б.

ОСОБЛИВОСТІ ПОВЕДІНКИ КОРИСТУВАЧІВ ІНТЕРНЕТ-СЕРЕДОВИЩА.....	204
---	-----

Мараховська К. Д.

КОЛІР В ПСИХОЛОГІЇ, КУЛЬТУРІ ТА ДИЗАЙНІ: ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК, СПРИЙНЯТТЯ ТА ВПЛИВ НА ЕМОЦІЇ ТА ПОВЕДІНКУ ЛЮДИНИ.....	209
--	-----

Martyniuk D.

PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF STUDENTS' READINESS FOR FAMILY LIFE.	213
--	-----

Миронець С.М.

РЕАЛІЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ АБІЛІТАЦІЇ ТА РЕАБІЛІТАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД.....	217
---	-----

Мул С.А.

РЕЗУЛЬТАТИ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ, ЗАДІЯНИХ У БОЙОВИХ ДІЯХ	221
---	-----

Овсяннікова Я. О.